

Posudek rigorózní práce

Andrea Kamenická **Náboženská problematika v ještědských prózách Karoliny Světlé**

Rigorózní práce Andrey Kamenické věnovaná náboženské problematice v ještědských prózách Karoliny Světlé je pozoruhodnou prací svým složitým tématem. Téma, které autorka zvolila, je v kontextech literatury 19. století velmi nosné a umožňuje pochopit dílo Karoliny Světlé v jiné poloze, než bylo dlouhá léta vykládáno. Ke své analýze studentka využívá základu, který jí dala historicko sociologická práce Zdeňka Nešpora *Náboženství v 19. století: nej církevnější století, nebo období zrodu českého ateismu?* (z roku 2010) a *Náboženství na prahu nové doby: česká lidová zbožnost 18. a 19. století* (z roku 2006) a jeho další články. Způsob výkladu religiozity v českých zemích Zdeňka Nešpora je nesporně závažný a zaslouží si pozornosti, ale Andrea Kamenická se zcela po právu nespokojuje s přebíráním jen tohoto pohledu a doplňuje je řadou dalších studií zaměřených na jednotlivé otázky religiozity a zvláště na otázky lidové zbožnosti, magie a spiritismu. Na počátku práce stojí tvrzení Flory Kleinschnitzové, že líčení lidové zbožnosti má u Světlé za cíl vyjádřit vlastní názory na církevní instituce, víru v posmrtný život a existenci Boha, s níž autorka vlastně polemizuje. Její teze je vlastně obrácená, jde v první řadě o pochopení náboženského pozadí jednání postav, které je formováno kulturním kontextem doby.

Rigorózní práce dokazuje, že autorka je schopna pochopit a analyzovat způsob, jak zbožnost proniká i do struktury románů. Daří se jí tak charakterizovat čas a prostor románů. V interpretacích je zřetelné, že do románů Světlé se tak dostává společně s religiozními festivami nový čas, který se vlastně konfrontuje s časem románu. Teleologický čas románového vyprávění se proměňuje časem cyklickým. Nastavuje se i tímto jiný vztah k realitě. Analýzy času považuji v autorčině práci za zcela zásadní. První kapitola představující religiozitu 19. století a specificky religiozitu lidovou je koncentrovaná a většina výkladu skutečně souvisí s dílem Karoliny Světlé, jakkoliv se někdy autorka práce dopouští přece jen zjednodušení, které nutně není motivováno soustředěností k dílu Karoliny Světlé. Je třeba být opatrný v užívání některých jakoby samozřejmých jevů, např. tvrzení o negramotnosti venkovského lidu (pozn.: od tereziánských reforem není negramotnost na českém venkově nijak velká a v 19. století je znalost čtení a psaní v podstatě běžná; byla jedním ze zásadních předpokladů industrializace). Takovéto „drobné“ nepřesnosti zbytečně svádí od vlastního problému, co je lidová zbožnost jako fenomén, který vstupuje do díla Karoliny Světlé. Stále také, přestože je již text rigorózní práce o lidové religiozitě mnohem diferencovanější, než byl dříve, vidím problém v tom, co se vlastně míní slovem „lid“.

Druhá část práce, aplikující postřehy první teoretické části, obezřele sleduje mnohvrstevnatý narativ jednotlivých „vesnických románů“. Autorka nengeneralizuje, každému z románů věnuje dostatečný prostor, aby se mohla ukázat jeho specifčnost i ve vztahu ke zbožnosti. V interpretacích se v často i vzepře své přehledové teoretické části a její výklad není jen aplikací přijatých východisek, a do centra se dostávají konflikty individuů a společnosti, etické otázky, které přesahující konkrétní postavy románů.

Analytickou druhou kapitolu začínající monografií Leandra Čecha, který jako první nehodnotil Světlu zcela kladně a také se výrazně zabýval otázkami religiozity v jejím díle, lze hodnotit jako zdařilou. I když se autorce někdy nevyplácí nedomyšlet některá témata, která se při studiu Světlé vracejí. Např. právě v případě práce Leandra Čecha je poněkud pominuto, že jde o jeden z textů, který v českém prostředí ustavuje otázku uměleckého realismu. Co vlastně znamená realismus? Čím je Světlá nerealistická? Jaký je vztah skutečnosti a jejích románů? A tedy co se vlastně děje s jevy skutečnosti v jejích románech? Autorka disertace se podle mého názoru vlastně pokouší odpovědně na takovéto otázky odpovědět. Ale realismus ji tak nějak dohoní. Na poslední straně celé práce najdeme „zajímavá“ pojetí slova realismus: „...realistický přístup k životu mění podobu religiozity v jejích dílech, Světlá ovšem nebyla prozaičkou realistickou...“ Opravdu jsem se chtěla zeptat, co má tady autorka na mysli? (Jistě si nemyslí, že by realistický znamenalo více než romantický nebo třeba klasicistní.)

Práce je jinak jasně psána a nevykazuje, až na malé výjimky (neujasněnost zápisů bibliografických údajů), žádné formální prohřešky.

Práci doporučuji k obhajobě.

Libuše Hečzková

V Praze 17. 11. 2015